

Савойська Світлана Василівна,
докторант кафедри теорії та історії
політичної науки Львівського національного
університету імені І. Франка

ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ОСМИСЛЕННЯ КОНЦЕПТУ «МОДЕЛЬ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ»

Феномен герменевтики, на основі якого створено поняття «герменевтичне коло», походить від імені Гермеса, який вважається Богом пізнання землі і неба. В античні часи герменевтику філософи використовували для перекладу і тлумачення текстів релігійного значення. «Перші герменевтичні осмислення текстів, як зазначає вітчизняний дослідник О. Алексєєв, виникли як відповідь на запити грецької педагогіки та з необхідності тлумачення літературних, філософських, історичних, релігійних та ін. текстів» [1, с. 6]. Тож герменевтика, яка стосується історичних, соціальних, комунікативних, семантичних, культурних та ін. контекстів, зародилася в античності, зокрема в діалогах Платона та Аристотеля, які пов'язують інтерпретацію тексту з його розумінням, цілісним сприйняттям та аналізом.

Тобто, «герменевтику» як поняття варто розуміти як: *пізнання мови і моралі, які регулюють поведінку суб'єктів мовної політики; розуміння змісту та значення політологічних контекстів і політичних мереж моделі мовної політики; методологічне та політологічне знання*, за допомогою якого досліджено наукові праці, історичні і політичні джерела, явища, мовно-політичні ситуації і процеси.

Концепт «модель мовної політики» – це складна конструкція, яка поділена на сектори, якими є політичні мережі та політологічні контексти. Основою кожної політичної мережі є інститути мовної політики та політологічні контексти, які взаємодіють за принципом причина-наслідок та містять інформацію про те, як здійснюється мовна політика, у якій державі, на основі якої мови, інституції, ідеології та ін. Індикатором політичної мережі моделі мовної політики є мова, яка є основою комунікації, в якій, за словами німецького філософа – Гадамера Ганса-Георга, відкривається істина буття, позаяк вона створює світ, в якому живе людина [2, с. 5].

На основі такого явища як герменевтика сформувалося «герменевтичне коло», що варто розуміти як: залежність частин конструкції, які є його єдиним цілим; модель мовної політики, яка за формою та взаємодією її частин нагадує «герменевтичне коло», а за будовою є цілісною структурою, що складається з окремих секторів, які є політичними мережами, що пов'язані між собою політологічними контекстами, тобто, – *причино-наслідковими зв'язками*. Тобто, формування та розбудова моделі мовної політики функціонує за принципом «герменевтичного кола», де одне явище витікає з іншого та впливає на дії наступного, що можна відстежити на прикладах виникнення державності у пращурів українців (русичів), завоювання їх

земель сусідніми племенами, створення спільної держави – України-Руси, розпаду її території на окремі князівства, знищення її кочовими племенами. Тобто, історико-політичні дії, які стосуються українського державотворення, на основі якого формується модель мовної політики, можна увявити за допомогою функціонування «герменевтичного кола», наприклад: створення Галицько-Волинської держави, її функціонування та захоплення сусідніми країнами; відновлення (створення) Української держави Б. Хмельницьким та її приєднання до Московського царства. Якщо кожну з цих подій розглянути окремо, то побачимо, що виникнення (створення) держави і її втрата нагадують «герменевтичне коло», де одне явище витікає з іншого та впливає на дії наступного. Спираючись на герменевтичний підхід, спробуємо пояснити розуміння тих процесів, які стосуються українського державотворення, наприклад: створення (виникнення) Київського князівства, функціонування його декілька сот років та захоплення його новгородським князем Олегом; виникнення держави Україна-Русь на землях русичів (українців), функціонування та знищення її татаро-монгольськими племенами; виникнення Галицько-Волинської держави, функціонування та захоплення її земель Великим Литовським князівством, Польщею та ін. державами; створення (виникнення) Української козацької держави «Військо Запорізьке», функціонування та знищення його Російською імперією; виникнення Української народної республіки (УНР) як незалежної держави, функціонування та захоплення її Росією (з часом – СРСР); створення Української незалежної держави, функціонування, анексія та окупація частини її території сучасною Росією. Тобто, зазначений історико-політичний процес українського державотворення має такий вигляд: виникнення (створення) Української держави – функціонування – захоплення (знищення) – відновлення (виникнення). Водночас такі державотворчі і соціально-політичні зміни не існують окремо від мови, культури і політики, а тісно з ними пов'язані, позаяк ґрунтуються, з одного боку, як зазначає В. Денисенко, на протистоянні, з іншого, на строгій системності поглядів і принципів, плюралізмі, погодженні та визнанні різних поглядів» [3, с. 65].

За принципом дії «герменевтичного кола» можна також спробувати увявити виникнення, функціонування та нищення української (руської) мови, яка є головною державною інституцією, основою політичної мережі та індикатором моделі мовної політики, наприклад: виникнення руської (давньокиївської) мови, її функціонування у Галицько-Волинській державі у якості офіційної, заборона її використання та нищення Річчю Посполитою; збереження та поширення руської (староукраїнської мови) братськими школами, її функціонування та розвиток в Українській козацькій державі «Військо Запорізьке», нищення та заборона української мови Російською імперією; відродження української мови вітчизняною інтелігенцією, поширення її в науці та художній літературі у XIX ст., розвиток

української мови Центральною Радою, урядами Гетьмана П. Скоропадського та Директорії, заборона її використання Радянською імперією; відновлення та поширення її у якості державної на сучасному етапі українського державотворення, функціонування та знищення української мови в анексованому Росією Криму та на окупованій території українського Донбасу. Тобто, зазначений мовно-політичний процес має такий вигляд: виникнення мови русичів-українців, її функціонування, розвиток і поширення, гальмування і заборона, відновлення та нищення.

Отже, історико-політичні процеси, які стосуються формування моделі мовної політики, ефективна розбудова якої немислима без незалежної держави та мовної політики, яка здійснюється за допомогою мови, що є індикатором моделі, можна дослідити, спираючись на герменевтичний підхід та «герменевтичне коло».

Список використаних джерел

1. Алексеев О. Політична герменевтика як метод політологічного дослідження: Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01 / Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпропетровськ, 2008. 20 с.

2. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика / Г.-Г. Гадамер; пер. з нім. К.: Юніверс, 2001. 288 с.

3. Денисенко В. Політична інтеракція в контексті комунікативної раціональності. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько – політологічні студії*. 2013. Випуск 3. С. 63–76.

Сидорчук Юлія Миколаївна,
адвокат АО «Лексарс», кандидат
юридичних наук

ПСИХОЛОГІЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ЖІНОК ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Захист прав жінок в Україні, як і в інших країнах світу, є одним з актуальних питань. На думку більшості науковців, як і багато років тому, так і сьогодні, жінки є однією з соціально незахищених груп населення. Із такою думкою важко не погодитися, оскільки існують питання щодо рівності прав чоловіків та жінок, недискримінації жінок та захисту жінок від домашнього насильства.

У 2017 році був прийнятий ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», що стало важливою подією, оскільки саме цим законом закріплено організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства [2].